

ISSN: 2450-8160

Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka

wydanie specjalne

Warszawa
2021

Editorial Team

Editor-in-chief: *Gontarenko N.*

EDITORIAL COLLEGE:

W. Okulicz-Kozaryn, *dr. hab, MBA, Institute of Law, Administration and Economics of Pedagogical University of Cracow, Poland;*

L. Nechaeva, *PhD, PNPUI Institute K.D. Ushinskogo, Ukraine.*

K. Fedorova, *PhD in Political Science, International political scientist, Ukraine.*

ARCHIVING

Sciendo archives the contents of this journal in ejournals.id - digital long-term preservation service of scholarly books, journals and collections.

PLAGIARISM POLICY

The editorial board is participating in a growing community of [Similarity Check System's](#) users in order to ensure that the content published is original and trustworthy. Similarity Check is a medium that allows for comprehensive manuscripts screening, aimed to eliminate plagiarism and provide a high standard and quality peer-review process.

About the Journal

Herald pedagogiki. Nauka i Praktyka (HP) publishes outstanding educational research from a wide range of conceptual, theoretical, and empirical traditions. Diverse perspectives, critiques, and theories related to pedagogy – broadly conceptualized as intentional and political teaching and learning across many spaces, disciplines, and discourses – are welcome, from authors seeking a critical, international audience for their work. All manuscripts of sufficient complexity and rigor will be given full review. In particular, HP seeks to publish scholarship that is critical of oppressive systems and the ways in which traditional and/or “commonsensical” pedagogical practices function to reproduce oppressive conditions and outcomes. Scholarship focused on macro, micro and meso level educational phenomena are welcome. JoP encourages authors to analyse and create alternative spaces within which such phenomena impact on and influence pedagogical practice in many different ways, from classrooms to forms of public pedagogy, and the myriad spaces in between. Manuscripts should be written for a broad, diverse, international audience of either researchers and/or practitioners. Accepted manuscripts will be available free to the public through HPs open-access policies, as well as we planed to index our journal in Elsevier's Scopus indexing service, ERIC, and others.

HP publishes two issues per year, including Themed Issues. To propose a Special Themed Issue, please contact the Lead Editor Dr. Gontarenko N (info@ejournals.id). All submissions deemed of sufficient quality by the Executive Editors are reviewed using a double-blind peer-review process. Scholars interested in serving as reviewers are encouraged to contact the Executive Editors with a list of areas in which they are qualified to review manuscripts.

ЎҚУВ ЖАРАЁНИГА ЯНГИ ПЕДАГОГИК ТЕХНОЛОГИЯЛАРНИ ЖОРИЙ ЭТИШ ИСТИҚБОЛЛАРИ

Гулнора Ибрагимова
п.ф.д., ТДИУ профессори,
Жаҳонгир Бойалиев

ТДИУ "Умумий ва аниқ фанлар" кафедраси ўқитувчиси

Аннотация. Мақолада ўқув жараёнига янги педагогик технологияларни жорий этиш истиқболлари ёритилган.

Калит сўзлар. Ахборот технологиялари, ўқув жараёни, педагогика, янги педагогик технологиялар.

Аннотация. В статье описаны перспективы внедрения новых педагогических технологий в образовательный процесс.

Ключевые слова. Информационные технологии, учебный процесс, педагогика, новые педагогические технологии.

Abstract. The article describes the prospects for the introduction of new pedagogical technologies in the educational process.

Keywords. Information technology, educational process, pedagogy, new pedagogical technologies.

Педагогик технология шундай билимлар соҳасики, унинг воситасида янги минг йилликда давлатнинг таълим соҳасидаги сиёсатида туб бурилиш юз берди, ўқитувчи фаолияти янгиланди, талаба ёшларда хур фикрлилик, инсонпарварлик туйғулари тизими шакллантирилди. Аввало методикани технологиядан ажрата олишимиз керак. Шу боисдан бу тушунчаларга аниқлик киритиш керак бўлади. Методика (услугият) ўқув жараёнини ташкил этиш ва ўтказиш бўйича тавсиялар мажмуасидан иборат[1-3].

Педагогик технология эса олдиндан белгилаб қўйилган аниқ мақсад йўлида ўқитувчининг касбий фаолиятини янгилловчи ва таълимда якуний натижани кафолатлайдиган тадбирлар мажмуаси йиғиндисиدير.

Педагогик технология тушунчасини ойдинлаштиришга қаратилган таърифларнинг хилма-хиллиги, бир томондан ривожланган мамлакатларда ушбу мавзунинг у ёки бу даражада ечилаётганлигини кўрсатса, иккинчи томондан, педагогик технологияни педагогик амалиётга жорий этишга бўлган уринишларнинг маълум натижасини ифодалайди. Кузатувларимизга кўра, узоқ йиллар давомида педагогик технология назарияси ва амалиёти бир бирига боғлиқ бўлмаган ҳолда ўрганиб келинди. Натижада, ўқитиш жараёнини такомиллаштириш ёки талабаларнинг билиш фаолиятини ривожлантиришга қаратилган у ёки бу илғор методикалар технология даражасига кўтарила олмай, аста-секинлик билан ўз мавқеини йўқотиб педагогика фанидан узоқлаша бошлаган эди[2].

Бугунги кунда мамлакатимизда мутахассисларнинг илмий салоҳиятини бирлаштиришга ва такомиллаштиришга имкониятлар етарли. Назария ва амалиёт бирлигининг таъминланиши педагогик технологиянинг асл моҳиятини аниқлашга йўл очади. Фикримизча, янги педагогик технологияга педагогика фанининг алоҳида тармоғи сифатида ёки фақат таълим амалиётини мақбуллаштиришга йўналтирилган тизим, деб қараш мумкин эмас. Педагогик технология бу соҳадаги назарий ва амалий изланишларни бирлаштириш доирасидаги фаолиятини акс эттиради. Дарвоқе, педагогик технологияга "янги" сўзнинг қўшиб ишлатилиши назарий ёки олимлар ва ўқитувчиларни бир қадар ўйлантириб қўйди, улар эндиликда таълим-тарбия жараёнини лойиҳалаштиришга эскича ёндашиш мумкин эмаслигини англашга ҳаракат қилмоқдалар. Шундай экан "Янги педагогик технология" нимани англатади? Педагогик технология ўқув жараёни учун лойиҳаланади ва белгиланган мақсадни ечишга алоҳида эътибор қаратилади. Бинобарин, ҳар бир жамият шахсни шакллантириш мақсадини аниқ белгилаб беради ва шунга мос ҳолда маълум педагогик тизим (умумтаълим мактаби, лицей, коллеж, олий ўқув юрти) мавжуд бўлади. Бу тизимга узлуксиз равишда ижтимоий буюртма ўз таъсирини ўтказди ва таълим-тарбия мақсадини умумий ҳолда белгилаб беради. "Мақсад" эса педагогик тизимнинг қолган элементларини ўз навбатида янгилаш заруратини келтириб чиқаради.

Кадрлар тайёрлаш миллий дастури таълим-тарбиянинг янги усулда олиб борилишини кўзда тутмоқда, унда пировард натижа: "Ўтмишдан қолган мафкуравий қарашлар ва сарқитдан тўла халос этиш, ривожланган демократик давлатлар даражасида юксак маънавий ва ахлоқий талабларга жавоб берадиган юқори малакали кадрлар тайёрлаш"дан иборат. Демак, таълим тарбиянинг мақсади бутунлай янгиланади, унга мос ҳолда мазмуннинг ҳам, педагогик жараённинг ҳам янгиланиши билан инсон фаолияти чегараси ниҳоятда кенгайиб бормоқда, аудиторияга ўқитиш имкониятлари катта бўлган янги технологиялар (саноат, электрон, ахборот) кириб келмоқда.

Рўй бераётган сифат ўзгаришлари шундан далолат берадики, эндиликда "ўрганиш"нинг бирламчи жараёнларини анъанавий методика ва ўқитиш воситалари қолипига сиғмай ўқитувчининг индивидуал қобилиятларига мос келмай қолди. Янгилик киритишнинг муҳим шарти мулоқотнинг янги вазиятини ҳосил қилишдир.

Мулоқотнинг янги вазияти бу ўқитувчининг ўз мустақиллик мавқеини, дунёда педагогик фанда, ўзида бўлган янги муносабатларни ярата олиш қобилиятидир. Янги методикаларни талаб этадиган ва таълим жараёнининг таркибий компонентларига айланиб бораётган ва унга ўзининг маълум хусусиятларини жорий этадиган янги техникавий, ахборотли, полиграфик, аудиовизуал-воситалар мавжудки, уларянги педагогик технологияни реал воқеликка айлантормоқда.

Таълим-тарбия жараёнини технологиялаштириш тарихига назар соладиган бўлсак, бу жараён XX асрнинг иккинчи ярмидан бошлаб объектив воқеликка айланди. Ахборотлаштириш эса бу жараёндаги инқилобий

"бурилиш" дир. Оддийлик тил билан айтганда таълим ахборот технологиясибу "талаба-компьютер" ўртасидаги мулоқотдир.

Ахборотли технология педагогик технологиянинг таркибий қисми, техник воситаларнинг мукамаллашган замонавий тури сифатида таълим жараёнида қўлланила бошлади. Келажакда иқтисодий бўронлар ортда қолиб, ўқув юртлари дастурли "машина" билан тўлиқ даражада таъминланди.

Ахборот технологияси воситасида, талаба(талаба)ларнинг билиш фаолиятини ташкил 30ти шва бошқариш имконияти туғилди ва ўқитувчининг яқин кўмакдошига айланди, унинг функцияларини қисман ўз зиммасига олди.

Айни пайтда янги таълим тизими, мазмуни, ўқув режа, дарсликлар асосида ўқув жараёнини лойиҳалаштиришга ҳам янгича ёндашиш, ташкил этиш давр талабидир.

Педагогик янгилик ўз моҳиятига кўра оммавий тажрибалар мулки бўлиб қолиши лозим. Педагогик янгиликни дастлаб айрим ўқитувчиларнинг фаолиятига олиб киради. Кейинги босқичда - синалгандан ва объектив баҳолангандан сўнг педагогик янгилик оммавий тадбиқ этишга тавсия этилади.

Замонавий ахборот ва коммуникацион технологиялари ўқитишнинг янги шакл ва методларини ишлаб чиқиш учун кенг имконият яратилди. Шу билан бирга, ахборот коммуникацион технологияларини чуқур ўргатиш, талабаларни катта хажмдаги маълумотларни қабул қилиш, қайта ишлаш ва мустақил ишлаш муаммоси юзага келмоқда. Мактабдан касб-хунар коллежига ўқишга келган кўп талабалар мустақил фикрлаш ва ишлаш бўйича етарлича кўникмага эга эмас. Айримларининг билим олишга қизиқишлари жуда паст. Бундан кўриниб турибдики касб-хунар таълимидаги энг долзарб муаммолардан бири талабаларнинг билим олишга қизиқишини ошириш ва мотивациялашдир.

Бугунги кунда фақатгина маърузага асосланган анъанавий дарслар вақти ўтди. Ахборот оқими суръати тезлашган бир пайтда ўтилатган ҳар бир дарс ранг-баранг бўлмаса, талаба эътиборини билимга жалб этиш мушкул.

Бунинг учун ўқитувчи тинмай изланиши, ижодкор бўлмоғи даркор. Бундай холда, айниқса дарсни ўйинлар асосида кўриш тизимига асосланиб ўтиш сезиларли самара беради. Ўйинлар эса талаба психологиясидан келиб чиқиб, танлангани маъқул. Биринчи бўлишга ундаш услуги доимо ўзини оқлайди.

Чунки болалар ҳамиша ўзини кўрсатгиси, тенгдошларидан бир қадам олдинда юргиси келади.

Дарсларда ҳам янги маълумотларни етказишдан аввал ўқитувчи уларнинг дастлаб олган билимларини, тасавурларини аниқлаштиради, бир тизимга солади, олинган билимлар ҳар хил кўргазмали воситалар, слайдлар, мультимедия, тарқатма материаллар, қўшимча адабиётлар билан мустахкамланса мақсадга мувофиқ бўлади. Дарсда олиб бориладиган таълим-тарбия ишларининг асосий элементларидан бири, талабаларнинг ўзаро фаоллик асосида мустақил, эркин фикрлаш ўқув ва амалий топшириқларини бажаришлари, хаётда албатта етукликка етаклайди.

Дарсларда фойдаланиладиган ҳар қандай интерфаол усуллар таълим

характерига эга бўлиб, талабалар билимининг мустахкамланишига, аниқлаштирилиши ва кенгайишига, уларни умумлаштиришга ва тизимга солишга ёрдам беради. Талабалар бир-бирларидан ўзаро муҳокома асосида ўрганадилар.

Дарсларнинг интерфаол усуллари орқали ташкил этилиши, талабаларнинг ўзлаштириш самарадорлигини оширади. Таълим сифатини оширишда амалга оширилаётган ишлар ҳақида гап кетганда, таълим бериш жараёнини эзгулик кўпригига ўхшатамиз, бу кўприқдан талабаларимизни билимли, дунёқараши кенг қилиб олиб ўтиш устозни, яъни ўқитувчиларни вазифаси деб биламиз.

Дарсларнинг назарий ва амалий қисмида талабаларнинг қизиқишини ошириш учун педагогик технологиянинг самарали усулларидан фойдаланиб, кичик гуруҳларга бўлинган ҳолда олиб борилади. Машғулотларни олиб бориш жараёнини кузатиб бориш ва керакли маслаҳатлар бериш кичик гуруҳларда дарсларни самарали ўтилишига ёрдам беради.

Фойдаланилган адабиётлар.

1. Солиева К.И., Тайлақова Д.Н., Тайлақова Г.Б. Мультимедиа муҳити асосида таълимни ташкил этиш // "Физика, математика ва информатика" журнали. -Т.: 2012. №1. Б. 87-91.

2. Ёўлдошев Ж.Ф., Усманов С.А. Педагогик технология асослари: Қўлланма. - Т.: Ўқитувчи, 2004. - 104 б.

3. Ҳамдамов Р., Бегимкулов У., Тайлақов Н. Таълимда ахборот технологиялари. -Тошкент: "Ўзбекистон Миллий энциклопедияси" Давлат илмий нашриёти, 2010. -120 б.